

"וְשַׁבַּת עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וְשִׁמְעַתָּה בְּקֻלּוֹ" (ל, ב-ג).

הסבר נפלא אודות 'זדונות נעשות לו כזכויות', מופיע בקונטרס הנדיר 'שערי תבונה', שפרסם הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי - הסטייפלער זצ"ל, בימי בחירתו ביישיבת נוההרדוק:

בגמרא (יומא, דף פו.) הקשה רבי חמא בר חנינא: 'כתיב: "שובו בנים שובבים" - דמניקרא שובבים אתם (= שנתעשו תשובה, מעלה עליכם כאילו תחילת החטא ע"י שובבות ושטות ונערות), וכתיב: "ארפא משובותיכם" (=משמע: מכאן ואילך, כבעל מום שנתרפא, שמקצת שמו עליו)! לא קשיא, כאן מאהבה (=השב מאהבה נעקר עונו מתחילתו), כאן מיראה (=נמחל החטא אך לא נעקר החטא מתחילתו)'.
הרי לנו שבתשובה מאהבה נעקר החטא למפרע, כהתרת נדר ע"י חכם, ואילו בהשב מיראה נעקר החטא רק מכאן ולהבא, ויש להסביר בטעם הדבר: כי הכלל הוא, שעל מה שמתחרט ומתחנן לפני הקב"ה בתפילתו - ממלאין לו את בקשתו, ואם כן בתשובה מיראה - האדם שב מיראת העונש **העתיד לבוא** (כי הייסורין והעונשים שכבר קיבל - כבר חלפו ואינם, ומה לו כי ידאג עליהם?), ונמצא שכל רצונו הוא שיעקרו פשעיו **מכאן ולהבא**, כדי שלא ייענש עוד עליהם, ולכן ממלאים את רצונו: שאמנם החטא אינו נעקר לגמרי, אלא שמכאן ולהבא אינו נקרא על שמו, ולכן הוא כמו שוגג, שאע"פ שעשה מעשה - אין שמו על המעשה, שליבו אנסו, אבל מעשה עבירה עדיין יש כאן, ואף על השוגג צריך כפרה, כי דוע (ואין לומר שרוצה הוא שיעקרו החטא למפרע כדי שלא ייענש אף כשוגג, כי סוף סוף אינו מתחרט על עצם החטא, אלא על תוצאותיו, ובכגון זה א"א שיעקרו לגמרי). לעומת זאת, השב מאהבה, הלא מצטער הוא על עיקר החטא שעשה בעבר, ונפשו עליו תאבל על שעשה נגד רצונו יתברך, ולכן נעקר החטא למפרע. **והנה, במשנה במכות (ג, טו) אמרו:** 'כל היושב ולא עבר עבירה, נותנים לו שכר כעושה מצוה, ובגמרא בקידושין (לט:): התבאר שזהו כשבא נסיון לידו. מעתה, מכיון שבעושה תשובה מאהבה נעקר החטא לגמרי, נמצא למפרע שאף בשעת החטא ישב לו ולא עבר עבירה, וא"כ נחשב הוא כעושה מצוה, ולכן זדונות נעשות לו כזכויות.

"כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ" (ל, יד).

הסדר הפוך, לכאורה, שהרי בדרך הטבע הפה מדבר את מה שהלב חשב לפניו, ומדוע כאן נקט 'בפִּיךָ' ואחר כך 'בלבבך'?

ישוב מוסרי מובא על כך בשמו של **הגה"צ רבי הירש לוינסון זצ"ל (חתנו של ה'חפץ חיים' זצ"ל):**

יש לעיתים, שלבו של האדם טרוד בדאגות, ומתוך כך קשה לו להתרכז במחשבות של תורה. העצה היעוצה במצב זה: שלא ימתין עד שישתפר מצב רוחו כדי לעסוק בתורה, אלא יוציא דברי תורה מפיו אף בלי מחשבה - ואילו ישפיעו לטובה גם על הלב והמוח, כי בדיבור ובגנינה יש כח להשפיע על מערכת המחשבה, וכך יעלה בידו לשעבד את ליבו להגות בתורה.

הוסיף על כך תלמידו, הגאון רבי אברהם נשר (אדלר) זצ"ל, בספרו "פרחי שושנה" (י-ם התשי"ג), שעל כן אמרו חז"ל (**מגילה לב:**): 'כל הקורא בלא נעימה ושווה בלא זמרה - עליו כתוב אומר "וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים", כי בלי זמרה חסר לאדם הריכוז המלא ותשומת הלב הראויה לעסק התורה. וכעין זה אפשר להסביר מדוע במצוות רבות התלויות באמירה, כגון ברכת כהנים, מקרא ביכורים ועוד, מצוותן היא בהרמת הקול, ולכאורה: הלא לפני הקב"ה הוא מדבר, ומדוע צריך דוקא 'קול רם'? אלא שהקול משפיע על האדם עצמו, שיהיו פיו וליבו שווים.

הוא אשר אומר הכתוב: "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפִּיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ" - שאפילו אם **ליבו** עדיין בל עמו, ואף בו כל חפץ פנימי לעשות את המצוה, אבל פעולה חיצונית **בפה** תוכל לעורר את ליבו לעשות ולקיים! (ושלל לא יחסר)

"וְלִדְבָרָהּ בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאַרְךָ יָמֶיךָ" (ל, ט).

סיפור נפלא הובא בקונטרס 'מלך ביופיו': בתקופת כהונתו כרב ראשי לישראל, נסע באחד הימים מן הראש"ל הגר"ע יוסף צוק"ל לעיר חיפה, לערוך שם מבחן בכולל אברכים, על כל מסכת פסחים. כל משך זמן הנסיעה למד מן את מסכת פסחים מתחילתה ועד סופה מתוך גמרא קטנה. בנסיעה חזר לירושלים, החלו כאבים עזים בעיניו של מרן צוק"ל, וזאת מחמת המאמץ הכביר שהתאמץ בלימוד מתוך גמרא קטנה, הכאבים היו חזקים מאד, עד שכמעט ולא יכול היה לפתוח את עיניו.

מקורביו לקחו אותו לבדיקות אצל רופא עיניים בכיר, והלה קבע שמרן לקה בעיניו, וזקוק הוא לגיתוח אצל אחד מגדולי הפרופסורים בעולם, אשר מקום משכנו היה בחוף לארץ, אך משמים ראו בצרתו של מרן צוק"ל, ובאורח פלא אותו רופא מומחה בעל שם עולמי, הזדמן באותם ימים לארץ ישראל, ואכן היה אותו רופא שליח נאמן לטפל בעיני קודשו של מרן צוק"ל. משיימים לטפל בו, הזהיר אותו רופא את מרן ואמר לו כי אסור לו לקרוא כלל בעת נסיעה למשך כחודש ימים.

והנה כעבור כמה ימים נסעו מרן והרבנית למקום מסויים, ומרן לקח עימו ספר קטן שיוכל להגות בו בזמן הנסיעה, במהלך הנסיעה ניסה מרן להסתיר את דבר קיומו של הספר מעיניה הבוחנות של הרבנית, אשר כל דאגתה היתה לבריאותו של מרן ולשלמו. והנה, מבחינה היא כי מרן מנסה להסתיר דבר מה... בראותה כך, פנתה ואמרה: 'חכם עובדיה, מה יש שם'!

מרן השיב ואמר לה: 'מה את רוצה? אני לא יכול, זה החיים שלי'!

(משוש תבל)

"וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם" (לא, ב).

דרך טעמי המקרא - אומר האדמו"ר מסלונים ניתן ללמוד כיצד 'להסתדר' עם היצר הרע...

בתורה מופיע ארבע פעמים טעם המקרא 'שלשלת' על המילים הבאות:
א. "וַיִּתְּמָה" (בראשית יט, טז) בענין לוט. ב. "וַיֹּאמֶר" (בראשית כד, ב), **בענין אליעזר עבד אברהם, כשעמד והתפלל על הבאר לעזרת הקב"ה. ג. "וימאן" (בראשית לט, ח), בענין יוסף. ד. "וישחט" (ויקרא ח, כג), בענין הקרבת הקרבנות.**

נגד יצר הרע מפעילים קודם כל את ה"ויתממה". כאשר היצר הרע מגיע לאדם ומבקש להחטיאו, הוא רוצה לעשות את זה כמה שיותר מהר לכן אומרים לו: 'רגע! נחכה עד מחר...' על דרך זו נאמר "צא והלחם בעמלק מחר" עמלק מסמל את היצר הרע. והמלחמה איתו זה לומר לו לבקשותיו "מחר" וכך ינצחו!

אבל הרי כתוב ש"אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אדם לא יצליח לנצח את היצר הרע לבד, לכן צריך להתפלל להקב"ה שיסייע בידו, וזה החלק השני - ה"וַיֹּאמֶר", היינו תפילה.

לאחר שהתממה האדם והתפלל, עתה יכול הוא למאן - "וימאן" - לומר "לא!" ליצר הרע. ואם יעשה תהליך זה פעמים רבות, יגיע ל"וישחט" - יוכל לשחוט את היצר הרע.

"הֵן קָרְבוֹ יָמֶיךָ לָמוֹת" (לא, יד).

שח רבי מנדל שטיינמן זצ"ל בספרו 'עדות חיה':

זכורני, פעם אחרי קבלת שבת למד איתנו רבינו בעל ה"אמרי חיים" מו"ז נ"י זיע"א שיעור מוסר מהספר הקדוש של"ה, ואמר בשם ספר ה'אמרי נועם' ביאור נפלא בפסוק כאן: דהנה, בתורה נאמר ה' פעמים הן, "הן קרבו ימך למוות", הן אני עץ יבש" (ישעיה נז, ג), הן אני ערל שפתיים" (שמות ו, ז), הן אני נשארתי לבדי" (ישעיה מט, כא), "הן אני כפיך לאל" (איוב ג, ו).

וההסבר הוא כך: "הן קרבו ימך למוות", יהודי זקן שוכב במיטתו ורואה כי ימיו כלים והגיע עתו לפרוש מן העולם, ומחשב חשבון נפשו, מה יהיה איתו אחרי שתעלה נשמתו השמימה, הוא שוכב ומסתכל סביבו וחושב, הן כל ימי השקעתי כ"כ הרבה כסף על מנת ליפות את הבית ברהיטים יפים וחפצים יקרים, והם עונים לו, "הן אני עץ יבש".

הוא חושב על בניו שבצעירותם שלח אותם ללמוד באוניברסיטה ופונה אליהם, רופאים, פרופסורים, האם תלמדו פרק משניות לטובת נשמתך? והן עונים לו: "הן אני ערל שפתיים", הרי לא שלחת אותנו ללמוד בחיידר או בישיבה, ואיננו יודעים איך לומדים פרק משניות. סופק האב את כפיו ואומר, הוי, "הן אני נשארתי לבדי". הוא נשאר דומם וחושב בלבו הן אני נשארתי לבדי, אין מי שיעשה לי טובה בבוא היום, אולם בפינת החדר יושב נכד קטן אשר אביו שלח אותו ללמוד בתלמוד תורה, והוא אומר לזקינו, "הן אני כפיך לאל", סבא יקר, אל תדאג, אני אדאג ואשתדל ללמוד משניות לטובת נשמתך בבוא העת!

אמנם הסבא שהיה חכם אמר: מוטב אלמד אני משניות לעילוי נשמתך, ולא אסתמך על נדבות של אחרים...

(להתעדן באהבתך)

אמרתם לכם שאין רצוני בכך".

הם ענו לי כי יחתמו לפניו שאין בכך שום מחויבות מצידו להיות רב, והסכים.

בני לביני הביא הרב שלמה לורנץ ז"ל את מנהלת המחוז של משרד השיכון כדי שתראה את הצפיפות בבית. המטרה הייתה שהיא תשכנע להעניק תנאים טובים למשכנתא זולה ונוחה עבור הדירה העתידית בשכונה החדשה.

היה זה ביום שישי, בשעה שתיים בצהריים, כאשר כל הילדים שוהים בבית. לפתע הגיעה לבית משפחת פלמן משלחת מאנשי משרד השיכון ובראשה מנהלת המחוז, אישה לא דתית המשתייכת למפא"י דאז. יחד עמם הגיעו ר' שמעון סירוקה, ר' שלמה לורנץ והרב לסקר.

עד היום לא ידוע מדוע הגיעו דווקא ביום שישי, אולי הם ציפו שהיא תראה בית יהודי מלא בילדים, "מפוזר ומפורד" כפי שבדרך כלל נראה בית כזה בעיצומן של ההכנות לשבת...

חברי הוועדה ביקשו מהרבנית שרק מנהלת המחוז תכנס פגימה ותסתובב בבית והם יישארו בפתח. הם קיבלו רשות לכך.

מנהלת המחוז עברה בחדרי הבית, הציצה לכאן ולשם ומדדה. היא יצאה נסערת: "כיצד יכולות ארבע עשר נפשות לחיות בתנאים כאלו, בדירה כזאת קטנה, וכזו שמחה ושלווה יש בבית...? זה דבר לא מובן!".

והוסיפה ואמרה: "אני מקנאת בכם. יש לי בן ובת וכלב בבית גדול, ולמרות זאת אין לי בביתי אושר ושלווה כפי שיש כאן בבית של שני חדרים ובהם ארבע עשר נפשות! אני מתפעלת ומודיעה בזאת, שמיד בשבוע הבא יהיה אישור של כל בקשה שתבקשו!".

באותה תקופה החליפה מדינת ישראל את המטבע מלירה לשקל. האינפלציה הייתה גדולה, וכיון שהמשכנתא המשלימה באישור משרד השיכון הייתה בנויה כתשלומים שאינם צמודים למדד, זה גרם לכך שכל סכום ההלוואה הפך לסכום מגוחך ולכן בוטל מאליה כל החוב לבנק. הבנק מחק את המשכנתא. נמצא בסופו של דבר, שמשפחת פלמן קיבלה בשכונה החדשה דירה של ארבעה חדרים - חינום!!!

ר' בן ציון היה משוחח לפעמים על המקרה הזה, כדי לחזק ולעודד, וכה אמר לידידי בכולל: "כשמותירים לא מפסידים. תמיד כשויתרתי לא הפסדתי. ולדוגמא במקרה זה, לו היינו בונים היינו מסתכסכים עם השכן, הייתי נשאר בדירה אחת קצת יותר גדולה, שלושה חדרים, ועם סכסוך שכנים. ועכשיו שוויתרתי, קיבלתי דירה גדולה של ארבעה חדרים חינום! בנוסף לכך, את הדירה הישנה יכולתי לתת עבור גישואי בנותיי שעמדו בפרק השידוכין, וחפצו בחתנים תלמידי חכמים".

סיפור זה, המופיע בספר ברכת דוד, מלמדנו שיהודי שרוצה להידבק במידותיו של הקב"ה וללכת בדרכיו, פירשו רבותינו: מה הוא חנון אף אתה חנון, מה הוא רחום אף אתה רחום (סוטה יד.) ובגמרא (ר"ה יז:) נאמר על הפסוק "ה' א-ל רחום וחנון וגו' נושא עוון ועובר על פשע", אמר רבא כל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו, שנאמר "נושא עוון ועובר על פשע", נושא עוון למי שעובר על פשע. פירש רש"י: אין מידת הדין מדקדקת אחריו אלא מניחה לו והולכת.

(מהספר 'מאה ושניים סיפורים' - חלק 5, מאת הרב צבי נקר)

המשיך מודד העירייה לספר, שביקשו ממנו שאולי הוא ישכנע את ר' בן ציון שאין לשכן שום זכות להתנגד מבחינה חוקית, ואכן הוא שוחח עמו אך ר' בן ציון ענה לו במאור פניו: "לא שווה לבנות אפילו מטר אחד אם משום כך תיווצר מחלוקת עם שכנים!". הוא הודה לי מאוד על המאמצים

ושיבח את טוב הלב שלנו, בירך אותי בכל לב ונפרדנו.

"לא נתקלתי בכל שנות עבודתי בעירייה בדבר כזה! לכן באתי במיוחד לספר לכם" - סיים מודד העירייה לספר. "עוד אנשים ניסו לפעול ולשכנע, אך ר' בן ציון ביקש לחדול מלעסוק בכך ומלדבר על זה לגמרי".

נו, ומה עם השכן? לא נשאר לר' בן ציון שום קפיצה עליו, והמשיך לדבר איתו כידיד ממש, ותמיד כשנפגשו דיבר איתו בשמחה, כאילו הוא חברו הטוב ביותר. המחיקה מתאי המוח הייתה לחלוטין. תוספת הבנייה לדירה לא צלחה, אך תוספת הבנייה למידותיו התרומיות והנעלות של ר' בן ציון ומשפחתו צלחה גם צלחה.

בימים ההם החלה להיבנות שכונה חדשה בבני ברק. הנהלת צעירי אגודת ישראל ביקשה להביא רב חשוב לשכונה. הם נכנסו למרן הרב שך זצ"ל כדי להתייעץ את מי להכתיר לרב.

אמר להם הרב שך: "תיקחו את הגרב"צ פלמן, שהוא יהודי משכמו ומעלה, צדיק ומלא ביראת שמים, ואיש הלכה".

ההנהלה דיברה עם הגרב"צ, אך הוא מיאן, כי היה סבור שתפקיד הרבנות יגרע מלימודיו. ניסו לשכנעו שיטול על עצמו את הכתר, אך הוא דחה את כל המשכנעים בכל לב.

הם חזרו לרב שך במפח נפש. הוא הרבה רגע קצר וייעץ להם: "תראו, ר' בן ציון חי בדירה קטנה מאוד עם הרבה ילדים. תדאגו שהוא ירכוש דירה בשכונה, וכאשר יתגורר בשכונה, ממילא הכל יבואו לשאול אותו ועם הזמן תבקשו ממנו גם למסור שיעור בשכונה וכו'. וכי יש צורך שיהיה רב רשמי? וכי את החזון איש מינו להיות רב? ועם זאת, הוא היה רב של כלל ישראל ללא כל מינוי רשמי. כך גם הוא, יהיה אתכם ויהיה רבכם".

ואכן, ראשי הקהל נכנסו לר' בן ציון בהצעה לבוא להתגורר בשכונה בדירה מרווחת, והבטיחו לו כי ידאגו לדירה בעלת תנאים טובים באופן שלא יצטרך לשלם על הדירה החדשה יותר ממחיר דירתו הישנה. בנוסף לכך הבטיחו, כי ידאגו למשכנתא משלימה על כל הדירה, כך שלא יאלץ למכור מיד את הדירה הישנה קודם שייכנס לדירה החדשה (אז עוד הייתה "דירה על הנייר").

הוא השיב: "אני מבין שאתם דואגים לי מתוך מחשבה שבסופו של דבר אהיה שם רב, אבל כבר

ישנם יהודים המהווים דוגמה חיה ומאלפת להווי חיים שכזה - שם שמים שגור בפיו. כל מהלך חייהם נמדד בשם שמים השגור על פיהם ונמצא במחשבתם.

וכך היה הרה"ג ר' שלום בן ציון פלמן זצ"ל. מספרים מכריז ומשפחתו, כי כל דבר שעשה או שנמנע מלעשות - אלו היו השיקולים: שם שמים שגור בפיו.

למתבונן מן הצד זה היה נראה כאילו הכל הולך בצורה קלה ומופלאה, ההתמדה, התפילות, המידות הטובות - נו, וכי איזה יצר הרע יש לו? אך ר' בן ציון הקיף עצמו ב"קבלות" ועמל. הוא התאמץ בכל רגע ורגע להתעלות עוד ועוד, וכפי שרואים בצילום דף ה"קבלות": לא לשנות מים קרים כלל כל היום, לא לקרוא מודעות בחירות ולא לדבר על זה, להרהר כסדר בדברי תורה, שיוותי, ורבי עקיבא וכו', לדבר דברי תורה לעצמי, להתחזק בכל דרכיך דעהו, באכילה רק בדברי תורה להרהר, ברכות הנהנין וכו' בסידור.

בבית ברחוב סעדיה גאון הצטופפו 14 נפשות בשני חדרים, אחד לבנים ואחד לבנות, ועוד מרפסת קטנה שסגרו ל"חדר הורים". אחד מתלמידיו של ר' בן ציון זצ"ל שהכיר את הצפיפות, ביקש מהרה"ג ר' יודל בויראר שביקש מאביו (שהיה סגן ראש עיריית תל אביב) לנסות להשיג אישור לתוספת בנייה להרחבת הדירה עבור הרב פלמן.

אביו של ר' יודל בא לבית הגרב"צ כדי לבדוק את האפשרות לתוספת בנייה. הוא שירטט תכנית הרחבה, ולאחר מכן פנה עם התכנית לראש העיר בני ברק ואמר לו: "זו בקשה אישית שלי לרישיון עבור הדירה של משפחת פלמן", והגלגלים החלו לנוע.

מודד העירייה, שהגיע לנחם אחרי פטירת ר' בן ציון, סיפר על מה שהתרחש "מאחורי הקלעים" של אותה תכנית בנייה.

מי שלא ראה את הצפיפות ששררה בביתם לא יבין במה מדובר. ואכן, לאחר עבודה אינטנסיבית, כל השכנים של הרב פלמן שגרו בצד הבניין שלו, קיבלו תחילה רישיון לתוספת בנייה. כדי לאשר למשפחת פלמן חדר גדול ומרפסת, הייתה חובה לאשר תוספת בנייה גם לשכנים, מה שנקרא "שינוי תב"ע".

חלק מדיירי הבנין מימשו במהירות את הרישיון, אבל ר' בן ציון לא השיג כסף למימון הבנייה. העניין נודע לאחד התלמידים משיבת פוניבז' והוא השיג הלוואה מאביו, גביר תושב צרפת, והעניינים החלו להתקדם תכנית, קבלן וכו'.

ערב אחד נכנס אחד השכנים בבנין סמוך לר' בן ציון והודיע לו כי הוא מתנגד לבנייה. מדובר היה בשכן שהוא עצמו הצליח שנה קודם לכן לבנות, וקיבל אז רשות מהרב פלמן והוא כמוכר בנה כאוות נפשו, אבל כעת הודיע על התנגדותו הנחרצת. עד היום לא ברור מה המניע לסירוב התקיף.

ר' בן ציון שמע היטב בסבלנות את דבריו של המתנגד, וניסה להבין מה מפריע לו ולא הבין, אבל מה שכן הוא הבין שאין סיכוי שהוא יתפייס, לא בממון ולא בתחנונים...

כאשר נפרדו, הרהר כמה דקות, ושוב הרהר, ואז הודיע לבני הבית בצורה החלטית: "לא בונים!".

הוא יצר קשר מידי עם הקבלן והודיע לו על ביטול התכנית, ושאל אם הוא חייב בתשלומי קנס על ביטול התכנית.